KRAJOWA IZBA
RADCÓW PRAWNYCH

OŚRODEK BADAŃ, STUDIÓW I LEGISLACJI KRAJOWEJ RADY RADCÓW PRAWNYCH

KRAJOWA IZBA RADCÓW PRAWNYCH | ul. Powązkowska 15, 01-797 Warszawa | tel.: 22 300 86 40 | kirp@kirp.pl | NIP 5261043011

Warszawa, dnia 19 czerwca 2026 r.

Stanowisko Ośrodka Badań, Studiów i Legislacji Krajowej Rady Radców Prawnych w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego z dnia 21 maja 2026 r. (UD 390).

Instytucje społeczne są jednym z fundamentów społeczeństwa obywatelskiego, stanowiąc jego zinstytucjonalizowany przejaw. To w ramach tych form organizacyjnych jednostki mogą podejmować się aktywności we wszystkich sferach życia, zaspokajając potrzeby indywidualne oraz zbiorowe. Tym samym uzupełniają one funkcjonowanie organów władzy publicznej, dbając o dobro wspólne. Biorąc pod uwagę szerokie spektrum działalności instytucji społecznych, podmioty te mają sposobność ujawniania różnorakich przestępstw, które zazwyczaj związane są z profilem aktywności danej organizacji, w tym także czynów zabronionych, w których instytucja społeczna nie została pokrzywdzona, ale przeciwdziałanie tym zachowaniom leży w interesie danej organizacji oraz samego społeczeństwa. Występująca zaś profesjonalizacja działalności w określonej sferze pozwala instytucji rzetelnie ocenić określony stan faktyczny na potrzeby stwierdzenia uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa, co w przypadku podzielenia tego stanowiska przez organ ścigania, determinuje potrzebę wszczęcia dochodzenia lub śledztwa.

Naturalną konsekwencją złożenia zawiadomienia o przestępstwie godzącym w dobra prawne, z którymi związana jest działalność danej organizacji, powinno być prawo do zainicjowania kontroli zasadności decyzji o umorzeniu postępowania przygotowawczego. Jest to szczególnie istotne w odniesieniu do tzw. przestępstw bez ofiar, gdzie krąg podmiotów mających prawo do wniesienia zażalenia na postanowienie o umorzeniu dochodzenia lub śledztwa jest z oczywistych względów węższy. Nie sposób znaleźć powodu, dla którego ustawodawca przyznał to uprawnienie instytucjom państwowym i samorządowym, a nie uczynił tego względem instytucji społecznych. Takie zróżnicowanie nie znajduje uzasadnienia

aksjologicznego, ani dostatecznego uzasadnienia pragmatycznego. W aktualnym stanie prawym trudno też znaleźć przyczynę zróżnicowania uprawnień instytucji społecznej w zależności od tego, czy po weryfikacji złożonego przez nią zawiadomienia doszło do odmowy wszczęcia postępowania przygotowawczego, którą to decyzję organizacja ta może zakwestionować, czy też do umorzenia, które jest dla niej rozstrzygnięciem co do zasady definitywnym.

Z tych względów zaproponowana propozycja zmiany art. 306 § 1a pkt 2 k.p.k. poprzez poszerzenie kręgu podmiotów władnych wnieść zażalenie na postanowienie o umorzeniu dochodzenia lub śledztwa, polegające na rozciągnięciu tego uprawnienia na wszystkie instytucje wymienione w art. 305 § 4 k.p.k., uznać należy za celowe i słuszne.

Opracował: r.pr. dr Szymon Krajnik
Ośrodek Badań, Studiów i Legislacji
Krajowej Rady Radców Prawnych